

Informacja wprowadzająca

Sesja II: Programy prac Komisji Europejskiej i Parlamentu Europejskiego w nowym otwarciu instytucjonalnym. Agenda strategiczna Unii Europejskiej

Wprowadzenie

Agenda strategiczna Unii Europejskiej na lata 2024–2029, przyjęta przez Radę Europejską 27 czerwca 2024 r., wyznacza priorytety dla UE i kierunki prac instytucji UE na najbliższe pięć lat. Priorytety te obejmują trzy obszary zagadnień dotyczących umacniania: 1) wolnej i demokratycznej Europy, 2) silnej i bezpiecznej Europy, 3) zamożnej i konkurencyjnej Europy.

W odpowiedzi na Agendę strategiczną UE, Komisja Europejska, która 1 grudnia 2024 r. rozpoczęła nową kadencję, przygotowała siedem priorytetów na okres 2024–2029: 1) Uczynienie Europy kontynentem wzrostu gospodarczego, przedsiębiorczości i innowacji poprzez zapewnienie konkurencyjności europejskiego przemysłu, a także dobrobytu poprzez tworzenie wysokiej jakości miejsc pracy oraz przyspieszenie transformacji cyfrowej i ekologicznej; 2) sprostanie wyzwaniom związanym z bezpieczeństwem i obronnością Europy poprzez budowę Europejskiej Unii Obrony, w tym zwiększenie zdolności europejskiego przemysłu obronnego oraz skuteczne zarządzanie ochroną granic i migracją; 3) wsparcie dla ludzi oraz umacnianie silnego społeczeństwa i europejskiego modelu społecznego poprzez promowanie sprawiedliwości społecznej, solidarności i zapewnienie równych szans dla wszystkich obywateli, ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży i grup wrażliwych; 4) zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego i dostępu do czystej wody poprzez umacnianie konkurencyjnego i odpornego rolnictwa i systemu żywnościowego, ochronę różnorodności biologicznej i przygotowanie na zmieniający się klimat; 5) umieszczenie obywateli w centrum naszej demokracji poprzez wzmacnianie aktywności obywatelskiej i praworządności, a także zwiększenie odporności społeczeństwa na dezinformację i zagrożenia dla wartości demokratycznych; 6) wzmocnienie pozycji UE na arenie międzynarodowej poprzez budowanie partnerstw międzynarodowych, realnego postępu w polityce rozszerzenia oraz skoncentrowanie się na szerszym sąsiedztwie w celu sprostania globalnym wyzwaniom, w tym promowaniu i utrzymaniu pokoju i stabilności gospodarczej; 7) dla realizacji tych wspólnych celów zapewnienie efektywnego i wzmocnionego budżetu UE budżetu UE oraz wdrożenie niezbędnych reform w celu sprawniejszego funkcjonowania rozszerzonej Unii.

W deklaracji budapeszteńskiej z 8 listopada 2024 r. przywódcy państw członkowskich podkreślili, że należy pilnie wdrożyć nowy ład na rzecz europejskiej konkurencyjności, którego mocną podstawą będzie w pełni zintegrowany jednolity rynek. Odpowiadając na apel

przywódców, w styczniu 2025 r. Komisja Europejska zaprezentowała Kompas konkurencyjności dla UE, stanowiący próbę rozwiązania problemu niestabilnego globalnego otoczenia biznesowego charakteryzującego się nieuczciwą konkurencją, niestabilnymi łańcuchami dostaw, rosnącymi kosztami energii, niedoborami siły roboczej i kwalifikacji oraz ograniczonym dostępem do kapitału. Kluczowym elementem tej strategii jest pakiet uproszczeń zaproponowany przez KE, który ma na celu redukcję obciążeń administracyjnych i ułatwienie działalności przedsiębiorstw na jednolitym rynku. Jednolity rynek europejski, którego fundamentem jest swobodny przepływ towarów, usług, kapitału i osób, odgrywa kluczową rolę w europejskiej integracji gospodarczej. W połączeniu z polityką spójności, która ma na celu zmniejszenie różnic rozwojowych między regionami UE, oraz inicjatywami upraszczającymi regulacje, jednolity rynek stymuluje wzrost gospodarczy i konkurencyjność¹. Komisja deklaruje również, że Unia będzie wspierać konkurencyjny, zrównoważony i odporny sektor rolny zapewniający bezpieczeństwo żywnościowe obywatelom UE oraz odpowiedni poziom życia rolnikom, ich pozycję w łańcuchach dostaw oraz rozwój obszarów wiejskich².

Unia dąży do budowy Europejskiej Unii Obrony. W tym celu Unia będzie: wspierać państwa członkowskie w odbudowie, uzupełnianiu i przekształcaniu krajowych sił zbrojnych poprzez wykorzystanie istniejących programów przemysłu obronnego; inwestować w wysokiej klasy zdolności obronne w obszarach krytycznych, takich jak marynarka wojenna, lądowe i powietrzne zdolności bojowe, satelitarna zdolność wczesnego ostrzegania i zdolności walki w cyberprzestrzeni; pomagać w prowadzeniu przez państwa członkowskie wspólnych projektów obronnych. Unia dąży również do stworzenia jednolitego rynku produktów i usług związanych z obronnością oraz ma wspierać badania i rozwój w dziedzinie obronności, rozwijać zdolności produkcyjne oraz promować wspólne zakupy uzbrojenia i sprzętu wojskowego. Ważnym celem tych prac będzie dalsze zacieśnianie współpracy między UE i NATO.

Wysoka Przedstawiciel wraz z Komisją Europejską przygotowali Wspólną białą księgę w sprawie obronności europejskiej – Gotowość 2030, w której przedstawili wizję odbudowy i modernizacji europejskich zdolności obronnych poprzez: zwiększenie możliwości produkcyjnych europejskiego przemysłu obronnego, usprawnienie szybkiego przemieszczania wojsk i sprzętu wojskowego na terenie całej UE, gromadzenie zapasów i wspieranie współpracy operacyjnej w całej UE. Urzeczywistnienie i sfinansowanie europejskiej obrony ma zapewnić Plan ReArm Europe/Readiness 2030, który zwiększy finansowanie obronności poprzez zapewnienie krajom UE większej elastyczności finansowej dzięki aktywacji krajowej klauzuli korekcyjnej Paktu Stabilności i Wzrostu. Wzrost budżetów obronnych o 1,5% PKB pomoże uzyskać na realizację tych planów prawie 650 mld EUR w ciągu czterech lat. Natomiast uruchomienie instrumentu pożyczkowego Security Action for Europe (SAFE), o wartości 150 mld EUR, pomoże

¹ https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/strategy-documents/commission-work-programme/commission-work-programme-2025_en

² https://poland.representation.ec.europa.eu/strategie-i-priorytety/priorytety-komisji-europejskiej_pl

państwom inwestować w kluczowe obszary obrony, takie jak obrona przeciwrakietowa, drony i cyberbezpieczeństwo. Obejmuje to budowę nowych fabryk i linii produkcyjnych niezbędnych do tworzenia wysokiej jakości miejsc pracy w Europie. 12 marca 2025 r. przyjęta została rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie białej księgi dotyczącej przyszłości europejskiej obrony (2025/2565(RSP)), która stanowi istotny krok w kierunku wzmocnienia wspólnej polityki obronnej Unii Europejskiej. Dokument ten wyznacza strategiczne kierunki działania w obliczu rosnących zagrożeń geopolitycznych, zwłaszcza w kontekście trwającej wojny na Ukrainie oraz niepewności co do przyszłego zaangażowania Stanów Zjednoczonych w bezpieczeństwo Europy. Natomiast 2 kwietnia 2025 r. Parlament Europejski przyjął rezolucję dotyczącą realizacji wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony, podkreślając potrzebę dalszej integracji w tej dziedzinie.

Unia Europejska potrzebuje wykwalifikowanych pracowników, aby reagować na nowe wyzwania i zachować konkurencyjność. Ze względu na zmieniające się wymagania w zakresie zatrudnienia, wielu pracowników z trudem nadąża za zmianami, a przedsiębiorstwa nie mogą znaleźć osób z odpowiednimi kwalifikacjami. Luki w umiejętnościach i niedobór pracowników utrudniają Europie zachowanie konkurencyjności. Dlatego Komisja Europejska tworzy unię umiejętności, która ma zapewnić wysokiej jakości kształcenie, szkolenie i uczenie się przez całe życie. Jest to niezwykle istotne w sytuacji, gdy 80% MŚP w UE ma trudności ze znalezieniem pracowników posiadających wymagane umiejętności³.

Komisja deklaruje, że Unia Europejska chce stać się światowym liderem w dziedzinie sztucznej inteligencji (AI), promować rozwój i wdrażanie rozwiązań AI, które przynoszą korzyści społeczeństwu i gospodarce. Komisja przedstawiła Plan działania na rzecz kontynentu sztucznej inteligencji, aby przekształcić mocne strony UE, takie jak wykształceni i utalentowani naukowcy oraz silne, tradycyjne gałęzie przemysłu, w akceleratorzy sztucznej inteligencji. Plan działania na rzecz kontynentu AI wyjaśnia, jak wykorzystać niezagospodarowany potencjał europejskich naukowców i przemysłu. Ma on na celu ukształtowanie kolejnej fazy rozwoju sztucznej inteligencji, pobudzenie wzrostu gospodarczego i wzmocnienie unijnej konkurencyjności w obszarach takich jak opieka zdrowotna, motoryzacja, nauka i inne.

W celu urzeczywistniania demokracji partycypacyjnej w UE, Komisja i europejscy partnerzy społeczni podpisali w marcu 2025 r. nowy Pakt na rzecz europejskiego dialogu społecznego, który wzmocni rolę partnerów społecznych w kształtowaniu rynku pracy, zatrudnienia i polityki społecznej. Dialog społeczny jest integralną częścią naszego europejskiego modelu społecznego i odgrywa kluczową rolę w utrzymaniu konkurencyjności europejskich przedsiębiorstw, zwiększaniu ich produktywności, zapewnianiu wysokiej jakości miejsc pracy i zapewnianiu sprawiedliwości społecznej. Dialog społeczny pozostaje

³ https://commission.europa.eu/topics/eu-competitiveness/union-skills_pl

podstawowym narzędziem zapewniającym dostosowanie rynków pracy do transformacji cyfrowej i klimatycznej oraz wyposażenie pracowników w odpowiednie umiejętności.

Aktualne wyzwania

Realizacja Agendy strategicznej Unii Europejskiej na lata 2024–2029 wiąże się z szeregiem wyzwań politycznych, gospodarczych, technologicznych i społecznych, które mogą utrudniać realizację kluczowych priorytetów, takich jak zielona transformacja, transformacja cyfrowa, obronność i odporność UE oraz wspieranie wartości demokratycznych.

Rosnące koszty życia i transformacji energetycznej, zwłaszcza w państwach i regionach zależnych od przemysłu wysokoemisyjnego, budzą coraz większy opór społeczny i polityczny. Dlatego konieczne jest zapewnienie, aby przejście na gospodarkę niskoemisyjną nie pogłębiło nierówności społecznych i regionalnych. Ponadto zielona transformacja wymaga dostępu do metali ziem rzadkich i innych surowców, często importowanych z państw spoza UE.

Wzrost zagrożeń cybernetycznych wymaga skutecznych systemów obrony i szybkiego reagowania. Unia, pragnąc zapewnić sobie suwerenność technologiczną, musi zredukować zależność od amerykańskich i chińskich gigantów technologicznych. Wyzwaniem może być zróżnicowany poziom rozwoju cyfrowego w państwach członkowskich i związane z tym braki infrastrukturalne, kompetencyjne i inwestycyjne.

Najbardziej aktualnym wyzwaniem jest zapewnienie odporności i bezpieczeństwa UE w związku z przedłużającą się agresją Rosji wobec Ukrainy i jej konfrontacyjną postawą wobec państw UE. Konieczne jest efektywne połączenie skutecznego i długofalowego wsparcia militarnego Ukrainy oraz wzmacniania wschodniej flanki NATO i UE. Mimo podjętych działań w tym zakresie, zdolności obronne UE pozostają niewystarczające. Występują braki we wspólnych systemach obronnych, zasobach ludzkich, sprzętowych i amunicyjnych. Niski jest także poziom interoperacyjności armii państw członkowskich. Wyzwaniem będzie budowa innowacyjnego i efektywnego europejskiego przemysłu obronnego uwzględniającego przedsiębiorstwa zbrojeniowe z całej Unii, niezależnie od ich lokalizacji i wielkości.

Coraz większym wyzwaniem jest rosnąca konkurencja globalna, rywalizacja o zasoby surowcowe i ludzkie, wojny handlowe i nasilający się protekcyjizm. Niezmiennie występuje problem fragmentacji rynku wewnętrznego UE: bariery regulacyjne, brak pełnej integracji w sektorach takich jak usługi czy energia. Zbyt niski jest poziom inwestycji prywatnych, szczególnie w innowacje, badania i rozwój. Wyzwaniem będzie realizacja ambitnego unijnego Kompasów konkurencyjności i innych inicjatyw przedstawionych przez Komisję Europejską, zwłaszcza zapewnienie dla nich źródeł finansowania.

Aksjologicznym wyzwaniem jest ochrona demokracji, praworządności i praw podstawowych. Nasila się polaryzacja polityczna i dezinformacja, potrzebna jest lepsza ochrona w tym zakresie przed oddziaływaniem ze strony państw autorytarnych. Nieodzowne jest

wzmacnianie niezależności władzy sądowniczej i mediów oraz przeciwdziałanie zagranicznym ingerencjom.

Migracja i polityka azylowa pozostają jednym z najbardziej złożonych wyzwań. Utrzymują się różnice między państwami członkowskimi w podejściu do uchodźców i migrantów. Tymczasem nadal ma miejsce presja migracyjna z południa i wschodu w związku z konfliktami, zmianami klimatycznymi i destabilizacją państw, szczególnie w Afryce i na Bliskim Wschodzie. Unia Europejska potrzebuje realistycznej i bazującej na potrzebach państw członkowskich polityki migracyjnej. Podeście to musi uwzględniać kluczowy w obecnej sytuacji międzynarodowej element bezpieczeństwa, aby zminimalizować zagrożenia zewnętrzne i utrzymać adekwatny poziom bezpieczeństwa wewnętrznego i porządku publicznego w UE.

Pytania do dyskusji

1. W jaki sposób można zapewnić spójność działań poszczególnych państw członkowskich z priorytetami Komisji Europejskiej?
2. Jakie warunki należy spełnić, aby urzeczywistnić unijny Kompas konkurencyjności?
3. W jaki sposób UE może wspierać rozwój zdolności obronnych i przemysłu obronnego tak, aby korzystać z tego odnosiły wszystkie państwa członkowskie?
4. W jaki sposób można zapewnić stabilne i długoterminowe finansowanie potrzeb obronnych UE na poziomie adekwatnym do zagrożeń?
5. Jak uniknąć pogłębiania się nierówności społecznych i regionalnych w trakcie transformacji energetycznej?
6. Jaką rolę w transformacji rynku pracy może odegrać Pakt na rzecz europejskiego dialogu społecznego?
7. Jak UE może pogodzić politykę otwartego handlu z rosnącym na świecie protekcyjizmem?
8. Jakie narzędzia powinna wykorzystać UE, aby skuteczniej przeciwdziałać dezinformacji i zewnętrznym ingerencjom w życie polityczne?
9. Jakie elementy powinna zawierać skuteczna polityka migracyjna i azylowa, aby odpowiadać potrzebom państw członkowskich, w tym w obszarze bezpieczeństwa?